

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Анотація: У статті досліджено творчий самовияв Симоненка в новелах збірки «Вино з троянд» крізь призму екзистенційно-антропологічних проблем, зокрема проблеми екзистенційної комунікації, яка спрямована на внутрішній, духовний світ особистості, оприявлення та утвердження її екзистенції.

Ключові слова: Василь Симоненко, новела, екзистенційна комунікація, екзистенція, особистість.

Збірка прозових творів «Вино з троянд» (1965) репрезентує В.Симоненка як вдумливого митця-мислителя, у центрі філософсько-естетичних координат якого є людська екзистенція. Літературознавчий дискурс, що складають праці А.Ткаченка [20], М.Ільницького [10], Є.Сверстюка [16], Л.Тарнашинської [19], М.Білан [5], Г.Гримич [9], А.Печарського [14], Н.Герасименко [8], Е.Балли [2] та ін., дає уявлення про жанрову, тематичну палітру, стильову самобутність прозової частини творчості митця. На думку Е.Балли, «за проблематикою та поетикою це, безперечно, модерністська проза, яка розкодовується у світлі новітніх літературних підходів» [2, с. 132]. Серед складових поетики модернізму Симоненкової прози слід виділити екзистенційно-антропологічну проблематику. Зазначимо, що принагідно дослідники відзначали в «сюжетно не зв'язаних» творах митця присутність об'єднуючої їх «загальної теми «людина серед людей», виокремлюючи при цьому екзистенційні проблеми «відчуження індивіда», «шукування людиною її власної неповторності» (Н.Герасименко). М.Ільницький у вступній статті до видання творів В.Симоненка «Півні на рушниках» (1992) наголосив на вдивлянні письменника в духовний світ людини, баченні «внутрішньої одухотвореності, яка протистоїть чи то духовній ницості, чи просто побутовій приземленості». Важливо, що дослідник помітив порушену у творах проблему «морального страждання героїв від того, що їх не розуміють, або ж не розуміють вони...» [10, с. 6, 7].

Однак філософські аспекти прозового доробку не стали предметом глибших студій, хоча в новелах та оповіданнях, як і в поезії, відчутна особлива увага письменника до неповторності індивідуального «Я», намагання в умовах тоталітарної системи його реабілітувати й утвердити. Таке світоглядно-естетичне явище, оприявлене у творчості В.Симоненка як представника літературної генерації шістдесятників, на думку дослідників, «не тільки стало своєрідним антрополого-персоналістським маркером літературного покоління, а й значною мірою визначило його художньо-стильові пошуки» [19, с. 8].

З огляду на сказане, доцільно проаналізувати прозові твори В.Симоненка крізь призму екзистенційно-антропологічних проблем, зокрема проблеми екзистенційної комунікації, яка спрямована на внутрішній, духовний світ особистості, оприявлення та утвердження її екзистенції. При цьому будемо спиратися на теоретичні положення відомих філософів К.Ясперса [23, 24], М.Бубера [6], Є.Мунье [13], М.Бахтіна [4], М.Кагана [11], Г.Батіщева [3], В.Малахова [12], П.Гайденко [7], Л.Синтиченко [18] та ін.

У своєму дослідженні оперуємо поняттям «комунікація» у трактуванні, зафіксованому у «Філософському енциклопедичному словнику»: «повідомлення, зв'язок, спілкування – у широкому сенсі це термін, що окреслює людську взаємодію у світі» [22, с. 291]. За твердженням К.Ясперса, комунікація є універсальною умовою людського буття. «Вона настільки складає його всеохоплюючу суть, що все є людина і що є для людини... досягається в комунікації» [7, с. 17]. «Завдяки комунікації людина може віднайти саму себе або свою самість, встановити екзистенційне відношення між людьми як відношення «Я-Ти» та усвідомити саме буття» [22, с. 736]. У взаємозв'язку між людьми Ясперс акцентував на поняттях «свобода», «вірність», «самим-собой-буття», «воля до комунікації». Таким чином, «під екзистенційною комунікацією філософ розуміє сукупність зв'язків, заснованих на «взаємності», «рівності рівнів», «становленні відкритості», «люблячій боротьбі», тобто на «глибоких», «особистісних» взаєминах на противагу «анонімним», «оголено-утилітарним» [18, с. 47].

Основною передумовою Ясперсової філософії екзистенційної комунікації був песимізм, «усвідомлення глибокої самотності людей в епоху ослаблення між ними всіх традиційних зв'язків – релігійних, національних, сімейних... духовних...» [7, с. 12] – епоху раціоналізованого, прагматичного суспільства та в умовах тоталітарного режиму, коли людина, як це мало місце в радянському союзі, прирівнювалась до «коліщатка» і «гвинтика», а її духовна сутність повністю нівелювалась.

Такі екзистенційні стани переживав Василь Симоненко. Його особистісне начало душила заснована радянським режимом на марксистській теорії ідеологія фізичного, морального, духовного

насильства. У щоденнику від 16, 21. X. 1962 р., 21.УІ.1963 р. він записує: «Ніяке вчення не сміє монополізувати духовне життя людства», «Що то за простір, коли в ньому не можна рухатися», «Ле-дві не задихнувся в пороховому диму ідеологічних баталій» [17, с. 310, 311].

Про те, що духовна ізоляція, екзистенційна самотність були якщо не визначальними, то досить відчутними у світобутті Василя Симоненка, свідчать його щоденник, листи, спогади сучасників. Саме такий стан спричинився до ведення письменником щоденника, який мав замінити йому комунікацію між «Я і Ти»: «Зачинаю цей щоденник не тому, що хочеться побавитися у великого. Мені потрібен друг, з яким я міг би ділитися геть усіма своїми сумнівами. Вірнішого і серйознішого побратима, ніж папір, я не знаю», - читаємо у щоденнику запис від 18 вересня 1962 року. Щоденник засвідчує прагнення митця самоствердитися, через комунікацію позбутися хвилюючих його сумнівів: «Я не знаю, чи це кожному властиве, чи тільки зі мною таке буває. Часто сумніви нищать будь-яку впевненість в своїй мужності» (6.УІ.1963). Записи фіксують страждання Симоненка від довгої мовчанки друзів, які «принишкли, про них не чути й слова». Брак саме екзистенційної комунікації між «Я» і «Ти» відтворює запис Симоненка за 20.IX.1963 р.: «Коли я говорю про «дикий острів» і свою самотність, то в цьому немає ніякісінької зневаги до людей. Те, що я в Черкасах майже не маю друзів, зовсім не означає, що я вважаю всіх нікчемими, не гідними моєї уваги... Просто не зустрів я серед них духовної рідні, а дружба, як відомо, не може триматися лише на раціо» [17, с. 313-314].

Загострена самосвідомість, напружене внутрішнє життя «Я», як свідчать листи, породжують у В.Симоненка бажання активного взаємозв'язку з інтелектуальним середовищем: він рветься до Києва між побратимів-письменників, хоче вступити до аспірантури, тобто розірвати коло пригнічуючої своєю буденністю дійсності, т.зв. «наявного буття», за Ясперсом.

Як бачимо, ключовим онтологічним концептом світомислення Симоненка є душа, духовність, і лише спілкування на такому рівні є умовою справжнього, повноцінного буття людини, відчуття нею власної екзистенції.

Художнє осмислення людської екзистенції Симоненком є, на нашу думку, концептуальним задумом його новел. Дослідники епіки письменника помітили це. А.Печарський у статті «Поетика любові у творчості Василя Симоненка: історія, факти, інтерпретація» (2013) зокрема твердить, що в прозі, як і в поезії, митець «веде вічний бій за Людину, котра діє згідно зі своєю природною сутністю, тобто добром» [14, с. 26].

Погоджуємось із думками дослідників, котрі наголошують, що на першому плані всіх новел митця – людина, яка бореться за себе, за само-

себе-вияв. При цьому додамо, що справжня суть боротьби, зовнішньо виражена у вчинках, мовленні персонажів, криється у невидимій, духовній сфері людського буття. В основі фабули кожного твору – епізод із повсякденного життя персонажів. Проте, вважаємо, автор умисно не зосереджує увагу на зовнішньоподієвому, осердям його мислення є людська екзистенція, що проявляє себе в певній, визначальній для людської долі ситуації. За Ясперсом, поняття «ситуація» розуміється як «змістова дійсність», «конкретна дійсність», яка включає в себе і фізичні, і психічні моменти та «приносить ... емпіричному буттю користь чи шкоду, яка відкриває можливості або поглинає межу» [7, с. 10].

Вимір людського буття героїв прози В.Симоненка зумовлений конкретним історичним часом із притаманними йому атрибутами тоталітарного режиму, зокрема й нівеляцією особистісного начала. Симоненкові персонажі постають як діючі механізми запущеної в рух колективної системи: в колгоспі, в установі, в організації, в сім'ї, серед людей, яка, відповідно, детермінує їх поведінку. Для Симоненка ж важливо показати людину крізь призму її живої душі, як особистість, неповторну індивідуальність, як екзистенцію, яка виявляє себе у свободі. Саме такою вона постає на рівні екзистенційної комунікації, що є центром авторської уваги і криється за простою сюжетною конструкцією.

У більшості творів митець торкається теми любові, де проблема екзистенційної комунікації виходить на перший план у силу само-собою зрозумілих стосунків двох людей.

У новелі «Вино з троянд» саме на духовних регістрах відбувається комунікація між красунею Ольгою та кульгавим хлопцем-квітником Андрієм. Уродлива дівчина, за якою «хлопці божевільні», «натхненно говорили про кохання», не відповідала жодному з них взаємністю – «тільки слухала і мовчала», а на прощання просила, щоб не ходили до неї більше. Неочікувано її доля перехрещується з долею Андрія, хоча, треба зауважити, автор онтологічно вмотивовує цю ситуацію, наголошуючи, що Андрій «до квітів принадився, відколи померла мати» [17, с. 242], а значить, він пережив екзистенційні стани болю, розлуки, самотності, через це знайшов порятунком своїй душі у красі і не лише вмів цінувати її, а й творив сам та дарував іншим – квіти нареченим на весілля. Його душа відкрита іншій людині.

Автор умисне акцентує увагу на зовнішності своїх героїв – красуня Ольга і каліка Андрій, що з точки зору раціонального, утилітарного мислення відкидає можливість поєднання долі цих людей. Однак Ольга спілкується з Андрієм в саду під час збирання яблук, зі здивуванням слухає його розповідь про чарівне, як ніжність, вино з трояндових пелюсток, а потім під впливом підслуханої його розповіді про незаплакану вранішню квітку,

приходить у неділю вранці, адже, за Андрієвою розповіддю, «хто росяного ранку знайде незаплакану квітку, той буде щасливий» [17, с. 243]. Отже, дівчина шукає щастя, цього вимагає її внутрішнє «Я».

Авторська концепція щастя розкривається у спілкуванні хлопця й дівчини. Ольга, яка мовчала з іншими, тепер говорить до Андрія своєю душею, його романтична натура розкрила її внутрішній творчий потенціал. Вона, як і Мавка Лесі Українки, іде за голосом своєї природної душі, своєї самості й перша відкриває свої почуття – зізнається хлопцеві, що він гарний, а потім обіцяє прийти за квітами ще. Завершальним акордом екзистенційної комунікації, коли встановлюється внутрішній зв'язок двох особистостей, двох доль, є звернення дівчини до юнака: «А до весілля ти неодмінно приготуй вино з троянд...» [17, с. 244].

В образі Ольги автор показав природну потребу людини у відчутті своєї екзистенції. Тож її риторичне питання: «Хіба моя врода – це я?» – цілком закономірне, як природно зумовленим є пошук душею спорідненої душі: «Я хочу, щоб хтось полюбив мене, а не мою красу», [17, с. 244], – зізнається дівчина Андрієві.

В оповіданні «Вино з троянд» осмислення проблеми екзистенційної комунікації здійснюється в руслі висловленої Ясперсом у праці «Філософія» думки, згідно з якою «життя людини не є чимось чисто об'єктивним подібно до життя тварини, а становить одно ціле з... душею, яка настільки ж залежить від тіла, наскільки зі свого боку визначає його» [7, с. 10].

Звернемо увагу й на те, що в художній тканині твору наявна образна символіка з онтологічно значущим філософським наповненням. У ній, а не в зовнішньому перебігу сюжетних подій закладає осердя авторського задуму. Саме такими, вважаємо, є образи саду та яблук, де сад символізує «образ ідеального світу, космічного порядку і гармонії – загублений і знову віднайдений рай», а яблука – «символ кохання, шлюбу, весни, молодості, родючості, довголіття або безсмертя ... блаженства, особливо сексуального» [21, с. 427].

Цими символами Симоненко наголошує на трансцендентності міжособистісного зв'язку. Тому в його творі спілкування між молодими людьми почалося в саду під час збирання яблук – стиглих плодів, що викликає відповідні асоціації з невідвротністю природного процесу комунікації, духовною й душевною дозрілістю хлопця й дівчини.

Наповнені філософською глибиною ключові смисло й сюжетотворчі образи-символи вина і троянд. За словником символів Джека Трессиддера, троянда – «бездоганна, зразкова квітка, символ серця, центру світобудови, космічного колеса, а також божественного, романтичного і чуттєвого кохання» [21, с. 308]. Вино – символізує «життєву силу, духовне благословення, порятунк, радість, зцілення, істину, перетворення» [21, с. 308]. Тож

семантика символічної образності твору виконувала, на нашу думку, сюжетно-смислову й рецептивну функції: вона компенсувала невибагливість сюжету, простоту мовних партій персонажів та була спрямована на інтелектуальний і духовний досвід читача.

Цікавим з точки зору художньої моделі проблеми екзистенційної комунікації є новела «Кукурікали півні на рушниках». Вона наступна в збірці після «Вина з троянд» і пропонує інший аспект екзистенційно-антропологічної проблеми, розгортаючи роздуми про складність світобуття та самотатність особистості в ньому.

Головна його героїня – молода дівчина Ониська, на відміну від Ольги з попереднього твору, вже глибоко закохана в колгоспного обліковця Віктора. Однак коли той прийшов свататись, вона відмовила йому, через що глибоко страждала. Причина такої розв'язки, за автором, криється у відсутності екзистенційної комунікації, заснованої на любові, повазі, спів-переживанні, творчій боротьбі, яка б сприяла оприявленню екзистенції кожного індивіда.

«Я» персонажів твору позбавлене цілісності, воно бореться у сфері емпіричного й духовного світів. Віктор, знаючи почуття Ониськи, звертається до неї прилюдно з недоречними жартами і цим ображає, завдає закоханій дівчині глибокого болю. На свій захист дівчина змушена відповідати гостро й дотепно, хоча в душі, звичайно, бажала інших розмов.

Акцентуючи на поведінці героїв, їх діалогах, схожих на боротьбу, автор створює модель руйнівної комунікації. Підґрунтям цього є відсутність спорідненості душ, що автор постійно підкреслює характеристичним деталями у різних поведінкових ситуаціях. Показовими рисами Віктора є грубість: він не говорив, а «кричав» до Ониськи; непередбачуваність: «Підеш за мене? – раптом ні сіло ні впало запитав...»; байдужість і егоїзм: «То я прийду сватацця, – сказав, ніби не чув її слів»; самовпевненість, зверхність і розв'язність: «...розсівся на лаві, закинув ногу на ногу, ніби виставляючи напоказ нові чоботи»; примітивність, духовна бідність: «І відразу ж завів якусь порожню розмову з матір'ю. Говорив довго і одверто хизувався...» [17, с. 246]

Ониська любила Віктора й ненавиділа одночасно. Перебуваючи в стані роздвоєності, боротьби самої себе зі своєю самістю, дівчина переживає стан екзистенційної самотності. Комунікація з матір'ю у неї не виходить через вікову різницю, а значить, і психологічну несумісність: «мати поздоровкалась зі старістю» [17, с. 245]. Спілкування з односельцями-колгоспниками – позаособистісне, це комунікація у т.зв. «монологічному світі, за М.Бубером, де люди живуть не як «спів-люди», а як «поруч-люди», це світ вузького прагматизму, де люди вступають у зв'язки з іншими людьми через матеріальні утворення, де діалогічний зв'язок є

маскуванням монологічності. Всі розмови й бесіди в цьому світі, навіть розмова закоханих «не розривають цю монадність буття» [18, с. 56].

Художній вираз схарактеризованого філософом світу постає в новелі через відчуття Ониською природи й людей: «Осінні світанки тривожні, як марення. Ониська заспанними очима обмацувала їх сиву бездонність і пірнала в їхню тривогу. По дорозі до ферми вона додивлялася свої дівочі сни... Цілий тиждень, за Ониською... повзли перешіптування та хихоньки. Під неприховано цікавими поглядами її плечі сутулилися, а думки гнітила образа... Мука стискувала груди» [17, с. 246].

Згідно з міркуванням М.Бубера, такі утилітарно-функціональні форми спілкування, притаманні «монологічному» світові, жодним чином не сприяють становленню індивіда як особистості, тому від нього необхідно звільнитися і «прориватися» до діалогічного контакту, комунікативної ситуації з головним словом «Я-ТИ». Тоді, на протипагу предметності, відкривається ТИ - людині-мовцеві таємниця. За твердженням М.Бубера, Я-Ти-відношення, опорна конструкція «справжнього світу», відношення що характеризує людське спілкування, в якому реалізується вроджене ТИ, а людина існує як особистість [18, с. 56].

Для Ониськи, яка потребувала порозуміння й підтримки, така «Я-ТИ»- комунікація відбувалася лише з татом, котрий загинув на війні, а тому завжди залишався молодим. Вважаємо, що цей сюжетний пункт у мислетворенні автора має важливу функцію: наголошує на зв'язку екзистенції з трансцендентним, що відкриває дівчині таємницю – відповідь на її запитання: «Що мені робити, тату?». Виходячи з цього, розв'язка стосунків Ониськи й Віктора закономірна. Відчувши і зрозумівши «нерівність душ», дівчина чинить згідно зі свободою своєї екзистенції: дає залицьнякові гарбуза. Спілкування стало основою самосвідомості Ониськи як індивіда.

Звертаючись до семантики образів-символів, що складають назву новели – «Кукурікали півні на рушниках», – вважаємо, що вона, як і в попередньому творі, є опорною ідейно-змістовою віссю твору. Заголовок постає як цілісний образ. Його рецепція відбувається одночасно на зоровому, акустичному й тактильному рівнях, кожна його складова репрезентує матеріально-духовні атрибути селянського світу, як і людського буття загалом, що переростає емпіричні межі й з'єднується з космічним.

Окрім того, семантику образу-символу півня можна сприймати як проекцію на характер головного персонажа. Символіка півня має двозначне наповнення: «дбайливість, хоробрість, мужність, передбачення, надійність; провісник зорі – символ сонця і духовного відродження», а також (менш поширене) – «гордіня, зверхність, хтивість» [21, с. 275-276]. Названі ознаки впізнаються у характері Віктора. Хлопцеві притаманна внутрішня розд-

воєність: перші якості прагне бачити в ньому Ониська, другі – це він сам, його справжня сутність. Стосунки хлопця й дівчини вибудовані в Симоненка як такі, що засвідчують відсутність «міжлюдської» комунікації, «діалогіки», за М.Бубером», того «спів-буття», коли вияскравлюються дві екзистенції, коли зустріччю Я і Ти, людини з іншою людиною визначається людське життя.

Симоненкове світорозуміння співмірне з філософією М.Бубера, який твердить, що «як і становлення стосунків, зустріч характеризується переважно ірраціоналістично, як процес зрозумілий, але не виражальний, котрий знаходиться поза простором і часом, позаоб'єктивний і вільний за своєю природою» [18, с. 57].

Звернення письменника до інтимних глибин особистості спостерігаємо й у інших творах на тему кохання – «Чорна підкова», «Він заважав їй спати», «Сірий пакет», «Білі привиди» та ін. Художня модель любовних стосунків у Симоненка вибудована в руслі філософування К.Ясперса, який вважав, що процес становлення відкритості, довіри в комунікації рівнозначний боротьбі, однак ця боротьба є одночасно й любов. Комунікація як боротьба – це боротьба окремих людей за екзистенцію й істину, але, на відміну від боротьби на рівні «наявного буття», коли застосовуються будь-які засоби проти людей як ворогів, – це боротьба-любов. При цьому, за К.Ясперсом, «любов – ще не комунікація, але її джерело, через яке комунікація «просвітлюється», «субстанціональне первоначало самобуття в комунікації» [18, с. 47].

З точки зору осмислення письменником екзистенційно-антропологічних проблем заслуговує на увагу новела «Дума про діда», найліричніша з усієї прози В.Симоненка, написана в традиціях Довженкової «Зачарованої Десни» і «жанрово тяжіє до ліро-епосу» [2, с. 136]. У цьому творі увага автора зосереджена в проблемному полі феномена спілкування в руслі філософії комунікації К. Ясперса та діалогічної антропології М.Бубера.

«Дума про Діда» – це спогад-медитація людини про своє дитинство, передана у формі оповіді то хлопця-підлітка, то вже дорослого чоловіка. Така наративна конструкція, коли «відбувається своєрідне «розщеплення» наратора» [2, с. 136], використана, на нашу думку, Симоненком цілеспрямовано. Вона передбачає забезпечення психологічної глибини і правдивості у відтворенні пережитого й відчутого дитиною в спілкуванні, у спів-бутті зі щиро люблячою людиною – дідом. Одночасно її функцією є вираження філософського змісту твору, основний сенс якого збігається з Ясперсовим твердженням, про те, що «спів-буття й буття-в-комунікації нерозривні... комунікація - першопричина екзистенції», що «питання про прорив людської самотності в «екзистенційній комунікації» – це питання не лише про виявлення «екзистенції», це питання, від вирішення

якого... залежать долі людської культури загалом» [18, с. 37].

Оптимістичне передбачення долі людської культури автор новели закладає в уявний узагальнений образ маляти, іменованій як «чорняве чи біляве безсмертячко», що, роззявивши ротика слухатиме його (дідові - В.Б.) простодушні оповіді, в яких переплететься дійсність і фантазія, у переконаності, що «колись обов'язково проснеться в його душі дідова краса, і житиме його дідова мудрість і дідова мова» [17, с. 254-255].

Екзистенційна комунікація набирає в цьому творі сенсу «глибоко інтимного й особистісного спілкування в «істині» [1, с. 621] через діалогічну форму комунікації як між-людського спілкування. Спогад хлопця-підлітка – це зафіксована в пам'яті розмова з дідом у різних життєвих ситуаціях. У цій діалогії двох розкривається дитині на мовленнєвому рівні й ірраціонально «таємниця», сутність іншої особистості – діда. Змодельована В.Симоненком діалогічна структура передбачає взаємне збагачення двох особистостей, взаємну спів-творчість. Дитина вбирає живий досвід діда: «І в серце моє вливається якась незрима сила, що навіки-вічні прив'яже мене до цієї землі, до співучої тихої мови, наповнюється його любов'ю», а старий чоловік через мову трансформує світ дорослого у дитячий світ: «Чим густіша паморозь падала на дідову голову, тим більше він любив мене і щедріше розкривав свою душевну скарбницю. Він старів на моїх очах, і йому здавалося, що сила його і навіть саме життя його переливаються в мене, бо не було в діда синів – покосила їх пошесть та кулі...» [17, с. 253].

Зосередженість автора саме на мовленні у спілкуванні досить виразна, і важливо, що воно відт-

ворено через сприйняття реципієнта, а значить, засвідчує закладену в мові етико-терапевтичну функцію: «...голос у діда лагідний, і я знаю, що він зовсім не сердиться на мене», «чую його настанову...», «...і я слухаю. Слухаю небо, і слухаю землю, і слухаю дідову мову», «Безсмертячко ти моє кирпате, – шепотів дід, коли я засинав під музику його слів», «...дід великодушно пробачав мені...» [17, с. 252-253].

Як бачимо, цим Симоненко увиразнює значимість індивідуальних зусиль людини в морально-етичній сфері її життєдіяльності, стверджує роль істинного спілкування, здатного творити з людини людину. Це зразок справді між-людської комунікації, «спів-буття», що відбувається, за твердженням М.Бубера, не залежно від того, чи здійснюється воно «за допомогою мови чи безмовно» [18, с. 61]. Співзвучність світомисленням митця з думкою філософа спостерігаємо у відображенні стану хлопця в момент відчуття ним ще не видимої, але вже явної смерті діда, коли той пройшов у клуню з налигачем, тобто, трансцендентного зв'язку двох екзистенцій: «Раптом ніби обухом хтось гепнув по серцю» [17, с. 254].

Дослідження новелістики В.Симоненка в аспекті проблеми екзистенційної комунікації свідчить, що його філософське мислення співзвучне з теоретичними доктринами екзистенційно-антропологічної європейської філософії. Воно детерміноване як умовами суспільно-політичного буття, а саме, нівеляцією особистісного начала в умовах тоталітарного режиму, так і факторами особистісного буття і спрямоване на осмислення неповторності, унікальності людської особистості, свободи екзистенції та оприявленні її в екзистенційній комунікації, діалогії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверинцев С. Ясперс // Филос. энцикл. – М., 1970. – Т.5. – С. 620-622.
2. Балла Е. Наративний дискурс прози Василя Симоненка / Балла Евеліна // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Збірник наукових праць / Відп. ред. І.В.Сабадош. – Вип. 19. – 2014. – С. 132-137. – Ужгород, 2014.
3. Батищев Г. Найти и обрести себя / Батищев Г.С. // Вопросы философии. -- № 3. – 1995. – 103-129.
4. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Худ. лит., 1972. – 470 с.
5. Білан М. Відкриваючи духовні острови / Майя Білан // Жовтень. – 1966. – № 4. – С. 139-141.
6. Бубер М. Я и Ты / Мартин Бубер / В перев. Н.Файнгольда // Ел. ресурс: i-text.narod.ru/lib/actual/buber_Ya_i_Ti.htm
7. Гайденко П.П. Человек и история экзистенциальной философии Карла Ясперса / П.П. Гайденко / Ясперс К. С. Смысл и назначение истории /– М.: Изд-во политич. лит., 1991. – 527 с. (Мыслители XX века). – С. 5-26.
8. Герасименко Н. «Любов сильніша смерті». Мала проза Василя Симоненка / Ніна Герасименко // Освіта. – 14-21 січня. – 1998. – С.9.
9. Гримич Г. Багатство життя. Сучасна новела: традиції і новаторство / Галина Гримич // Дніпро, 1971. – № 8. – С. 139-146.
10. Ільницький М. Як прозаїк він тільки починався. / М.Ільницький // Василь Симоненко. Півні на рушниках. Оповідання, щоденник / Упоряд., авт. вступ. статті М.М.Ільницький. – Львів: Каменяр, 1992. – 91 с. (На добрий вечір).
11. Каган М. Мир общения. Проблема межсубъектных отношений / Каган М.С. – М.: Изд-во полит. лит., 1988. – 162 с.
12. Малахов В. Етика. Курс лекцій / Віктор Малахов. – 3-тє вид. – К.: Либідь, 2001.

13. Мунье Э. Что такое персонализм / Э.Мунье / Ел. ресурс: http://korolev.ms..._personalizm.txt
14. Печарський А. Поетика любові у творчості Василя Симоненка: історія, факти, інтерпретація / Андрій Печарський // Слово і час. – 2013. -- №1. – С. 23-30.
15. Романова Н.В. Екзистенціалізм як основа світогляду Василя Симоненка / Н.В.Романова // Вісник Житомирського національного університету. – Вип. 5. Філологічні науки. / Ел. ресурс: https://www.google.com.ua/?gws_rd=ssl#q
16. Сверстюк Є. Я для тебе горів. Повертання Василя Симоненка / Євген Сверстюк // Український самвидав. – № 6-7. – 2005. – С. 1, 4,5.
17. Симоненко В. На схрещених мечях. Вибрані твори / Василь Симоненко. / Передм. О.Гончара; Упорядкув., післям., комент. В.Костюченка. – 3-тє вид. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2006. – 384 с.
18. Ситниченко Л. Человеческое общение в интерпретациях современной западной философии (критический анализ) / Ситниченко Л.А. – К.: Наук. думка, 1990. – 109 с.
19. Тарнашинська Л. Зоряний інтеграл знакового покоління / Людмила Тарнашинська / Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти). – К.: Смолоскип, 2010. – 632 с.
20. Ткаченко А. Василь Симоненко / Ткаченко А.О. Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1990. – 312 с.
21. Трессиддер Д. Словарь символов / Джек Трессиддер. – М.: Изд.-во торговый дом «Гранд», изд.-во «Файр-пресс». – 1999. -- 444 с.
22. Філософський енциклопедичний словник / Ред. кол.: В.І.Шинкарук – голова, Є.К.Бистрицький, М.О.Булатов та ін. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
23. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Ясперс К. С. – М.: Изд-во политич. лит., 1991. – 527 с. (Мыслители XX века).
24. Ясперс К. Философия. Кн. вторая. Просветление экзистенции / К.Ясперс // Пер. с нем. А.К.Судакова. – М.: «Канон*» РООИ «Реабилитация», 2012. – 448 с.

Valentina Barchan

The problem of existential communication in prose of Vasyl Symonenko

Summary. In the present article the author has contemplated the problem of existential communication in novels of collection “The Vine with Roses” by Vasyl Symonenko as a component of existential-anthropological concept of creator, aims to represent the inner, spiritual world of the individual, its existence.

Key words: Vasyl Symonenko, novel, existential communication, existence, individual.

Одержано 20.06.2015 р.